

Dario Terzić

Visoka škola za turizam i menadžment, Konjic, Bosna i Hercegovina
dariobrel@yahoo.com

Zamaskirani jezik mržnje - provokativni i zapaljivi naslovi

Sažetak

Jezik sam po sebi nije savršeno sredstvo komunikacije, pa često značenje koje riječima pridaje onaj tko ih je izgovorio ili napisao nije istovjetno s mnoštvom značenja koja riječima daju oni koji ih slušaju ili čitaju. Riječima nije teško manipulirati.

Govor mržnje obuhvaća izjave koje zastrašuju, uznemiravaju pojedince i grupe ali i izjave koje pozivaju na nasilje, mržnju te na diskriminaciju pojedinca ili grupa.

Razlozi za mržnju i diskriminaciju su uglavnom: rasa, vjera, spol ili seksualna orijentacija.

Govor mržnje postaje još kompleksniji ako se zna da on uopće i ne mora počivati na lažima i uvredama. Na pomolu je estetizacija mržnje, maskiranje jezika mržnje kroz provokativne, intrigantne pa nerijetko i zapaljive sadržaje. Kako bi privukli pažnju, novinari upotrebljavaju i naslove koji danas, u eri online medija mogu izazvati vrlo zlonamjerne komentare na forumima, pa tako stvoriti negativno i neprijateljsko ozračje.

Ključne riječi: jezik mržnje, estetizacija mržnje, novinski naslovi, huškačka retorika, manipulacija.

Uvod

O jeziku mržnje se intenzivnije počelo razgovarati i raspravljati posljednjih desetak godina, pogotovo otkako je u ekspanziji komuniciranje na društvenim mrežama. Jezik mržnje se nekima doima univerzalnim, ali možemo ustvrditi da se pojedina „pravila igre“ mijenjaju u ovisnosti o državnim, kulturnim, sociološkim i inim faktorima. U tim novonastalim okolnostima univerzalni jezik mržnje, možemo reći, dobiva svoje dijalekte. Kako bi se izbjeglo sve ono manifestno i na prvu loptu uvredljivo, jezik mržnje biva našminkan, zamaskiran. Kakav je to zamaskirani jezik mržnje a što je jezik mržnje uopće? Na koji način se putem tradicionalnih a posebno putem suvremenih medija prenose poruke koje šire mržnju, netrpeljivost? Koliko je pitanje govora mržnje sociološko odnosno filozofsko a koliko je ono uistinu pitanje legislative? Možemo li samo vjerovati u hermeneutičke principe ili je neophodno razviti mehanizme kojima se jezik mržnje može sankcionirati a da istovremeno ne povrijedimo slobodu izražavanja? Suvremeni liberalni pristupi obuhvaćaju dva idealno-tipična modela: SAD dozvoljavaju govor mržnje skoro apsolutno, europsko i međunarodno pravo ga u brojnim slučajevima zabranjuju i kažnjavaju (Beham, 2004:155). Neki kritičari ističu da se izraz govor mržnje koristi kako bi se ušutkali kritičari socijalnih politika koje su loše provedene.

U današnjem instant svijetu sve je postalo *too fast*, prebrzo se izmjenjuju informacije. Ljudi nemaju vremena ili jednostavno ne žele pročitati duži tekst ili informaciju koju je potrebno pažljivo pregledati. Sve se želi takoreći na prvu, pa i današnje novinarstvo „hvata žrtve“ na prvi pogled, odnosno kroz naslove. I prije su naslovi bili presudni, imali funkciju da skrenu pažnju, ali su morali biti korektni, odgovarati sadržaju teksta i poštovati neke najosnovnije profesionalne i etičke standarde. Danas ti naslovi često nemaju velike veze s tekстом, s onim što u tekstu piše. Bitno je privući pozornost, isprovocirati. Izazvati reakciju na forumima. Jer, kako tvrde pojedini urednici portala, o broju *lajkova* i broju komentara im ovisi i to hoće li netko otkupiti njihov reklamni prostor. Provokacija često ide dalje od onoga što bi trebao biti dobar ukus - izvan granica objektivnog informiranja. Bitna su opća mjesta, ono prepoznatljivo, što nas na neki način tangira, pa se zbog toga često pribjegava upotrebi stereotipa. Od stereotipa do predrasude tek je jedan korak.

Nerijetko u naslovu nekog teksta ne nalazimo imena pojedinaca, njihove funkcije ili titule nego prije svega njihovu nacionalnost i to u negativnom kontekstu. Neki od tih naslova na koje samo naišli u ovom istraživanju su:

„Bosanci krali milodare iz najpoznatijih rimskih crkvi“¹⁹⁵, „Austrija: Bosanci krali traktore i prodavali ih na internetu“¹⁹⁶, „Bosanci krali po Širokom Brijegu“¹⁹⁷, „Bosanci pali u Herceg Novom: Krali bicikla, televizore, motore“¹⁹⁸, „Bosanci krali grudnjake po Njemačkoj“¹⁹⁹.

Razvojem internet komunikacije i slobodnim pristupom rasističkim sajtovima debata u vezi govora mržnje dobiva nove dimenzije. Anglosaksonski pristup slobodi govora je prema nekim istraživanjima omogućio i činjenicu da u SAD postoji više od hiljadu tzv. „patriotskih“ grupa ekstremne desnice koje posjeduju radio stanice i otvoreno šire mržnju prema svemu što po njihovom mišljenju ugrožava zdrav svijet bijelaca, a to su: crnci, Židovi, homoseksualci itd. Posredna stigmatizacija stranaca kada se u novinskim (ili policijskim) izvještajima o krivičnim prestupima navodi nacionalno porijeklo vinovnika prihvatljiva je. Takvi i slični postupci jasno su usmjereni protiv manjina i mogu intenzivirati postojeće negativne stereotipe o njima.

U liberalnim demokracijama sloboda govora i izražavanja mišljenja su ustavno utvrđeni kao osnovno pravo koje po članu 19. predviđa i Deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija iz 1948. godine. Većina demokratskih zemalja, međutim, to osnovno pravo ograničava propisima krivičnog zakona o (rasnoj, vjerskoj, nacionalnoj, spolnoj) diskriminaciji²⁰⁰, uvredi i kleveti i obavezama koje proističu iz međunarodnog prava, kao npr. iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava iz 1950. godine koja u istom članu 10 definira slobodu izražavanja mišljenja, ali i njena ograničenja, jer „upražnjavanje tih sloboda donosi sa sobom obaveze i odgovornost“.

U američkom pravnom sistemu govor mržnje je sastavni dio slobode izražavanja te se govoru koji vrijeđa treba odgovoriti protiv-govorom, a ne državnim regulacijama. Nasuprot tome neke druge zemlje kao npr. Kanada i članice Vijeća Europe, u govoru mržnje vide više mržnju nego govor te slobodi govora ne daju prioritet u odnosu na druge vrijednosti kao što su: dostojanstvo, čast, jednakost, civilnost, javni mir.

195 <https://radiosarajevo.ba/amp/vijesti/svijet/koristili-neobican-alat-bosanci-krali-milodare-iz-najpoznatijih-rimskih-crkvi/335603>, datum pristupna 13.1.2022.

196 <https://hayat.ba/bosanci-krali-traktore-u-austriji-pa-ih-prodavali-na-internetu/259443/>, 26.9.2020., datum pristupna 12.1.2022.

197 <https://www.bljesak.info/vijesti/crna-kronika/bosanci-krali-po-sirokom-brijegu/196159>, 28.4.2017., datum pristupa 12.1.2022.

198 https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/582881/bosanci-pali-u-herceg-novom-krali-bicikla-televizore-motore?fb_comment_id=325638827772298_3257461684331624,20.7.2020., datum pristupna 13.1.2022.

199 <https://www.bljesak.info/lifestyle/flash/bosanci-po-njemackoj-krali-grudnjake/209042>, 16.8.2017., datum pristupna 12.1.2022.

200 U BiH nema toliko uvreda na račun homoseksualaca koliko npr. u Srbiji gdje postoji „jedinstven narodni korpus“. Na Facebooku su se jedno vrijeme mogle pronaći i stranice: *Svi pederi Srbije, Srbija bez pедера*.

Jezik mržnje-od tradicionalnih medija do novih tehnologija

Jezik sam po sebi nije savršeno sredstvo komunikacije, tako da se, gotovo po pravilu, dešava da značenje koje riječima pridaje onaj tko ih je izgovorio ili napisao nije istovjetno s mnoštvom značenja koja riječima daju oni koji ih slušaju ili čitaju. Riječima nije teško manipulirati (Živković, 2004:32).

Ljudi namjerno izjavljuju riječi koje nekom drugom mogu škoditi. I takve izjave su obuhvaćene slobodom izražavanja mišljenja. Međutim, kao i svaka druga sloboda, i sloboda izražavanja mišljenja je ograničena pravima i slobodama drugih, kao i određenim interesima zajednice.

Gdje je nestala odgovornost za javnu riječ, odgovornost uopće?

Mnoge diskusije u vezi odgovornošću počinju upravo od pojma slobode.

Sloboda izražavanja mišljena jedan je od suštinskih temelja liberalizma i suvremene pravne države. Pojam „govor mržnje“ (Beham, 2004:153) podrazumijeva oblik govora, a u liberalnim državama govor je generalno zaštićen. Otud je i pravni i društveni tretman agresivnog govora predmet znanstvenih pravnih i političkih sporova u kojima se sukobljavaju principi slobode i tolerancije s jedne i suzbijanje mržnje između grupa i pojedinaca s druge strane.

Sam pojam „govor mržnje“ preuzet je iz engleskog jezika-hate speech. U Websterovom rječniku ova je sintagma vezana uz pojam *Hate-monger*, čovjek koji rasplamsava mržnju, neprijateljstvo ili predrasude o drugima.

Govor mržnje obuhvaća izjave koje zastrašuju, uznemiravaju pojedince ili grupe ili izjave koje pozivaju na nasilje, mržnju, ili diskriminaciju pojedinca ili grupa.

Razlozi za mržnju i diskriminaciju su uglavnom: rasa, vjera, spol ili seksualna orijentacija. Fenomenološki, pak, govor mržnje se sastoji od predrasuda i stereotipa.

Na Balkanu je također stvorena atmosfera u kojoj su “drugi” krivi za našu nesreću, a odnos prema njima se definirao historijski, ekonomski, vjerski i nacionalno (Beham, 2004:157). Pod takvim pretpostavkama mogao je npr. i običan nacionalni historijski osvrt objavljen u novinama, ili samo isticanje nacionalne pripadnosti, biti interpretirano kao uvredljivo, čak kao govor mržnje.

Određene smjernice za definiranje govora mržnje mogu se naći u *Preporuci Vijeća Evrope R (97) 20 o „govoru mržnje”*, u kojoj se navodi da je to izraz: „ koji pokriva sve oblike izražavanja koji šire, podstiču, promoviraju ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući netoleranciju iskazanu kroz agresivni nacionalizam i etnocentrizam, diskriminaciju i netrpeljivost protiv manjina, migranata i osoba imigrantskog porijekla“.²⁰¹

201 <https://rm.coe.int/medijske-regulatorne-agencije-i-govor-mrznje-bos-/native/1680a3351a>

Iako zdrav razum kaže da je neprihvatljivo širiti mržnju koja dovodi do nasilja, ne postoje kriteriji kojima se može točno odrediti moment kada govor postaje akcija, jer to zavisi od mnogobrojnih društvenih, kulturnih, političkih, ideoloških, psiholoških i socioloških faktora (osim u slučaju, koji je kažnjiv i u Americi pod terminom *fighting words*, kada neko javno poziva na nasilje i to nasilje se izvršava već u sljedećem trenutku). Demokracija nije stanje nego proces, proces u kome se stanje mijenja kroz stalni javni društveni diskurs i razmjenu mišljenja. Ta sloboda razlikuje demokraciju od totalitarnih sistema i u njenoj obrani neophodno je neumorno postavljati kritička pitanja kako bi se sačuvala osnovne demokratske vrijednosti i prava. Negdje između tih koordinata nalazi se i pitanje govora mržnje (Beham, 2005:166).

Govor mržnje postaje još kompleksniji ako se zna da on uopće i ne mora počivati na lažima. Dapače, on se može temeljiti na činjenicama, ali mediji te činjenice prezentiraju, elaboriraju i kontekstualiziraju tako da one proizvode ideološke matrice pomoću kojih se širi mržnja kao sistem vrijednosti, kao moralni surogat za proces koji upravo eliminira - moralne dileme i pitanja. Naime, kako je upozorila Nadežda Čaćinović (Obradović, 2001:3) jedna od osnova na kojima počiva i funkcionira govor mržnje jeste estetizacija mržnje. Dakle, stvaranje situacije, pripremanje atmosfere u kojoj nasilje, mržnja, pa i sam zločin mogu funkcionirati kao „normalna stvar“. Estetizacija mržnje ruši ona moralna pitanja, kriterije i dileme koji bi inače bili blokada za nasilje. Procesom estetizacije „uvježbava“ se odgovarajući (reduciran) moralni senzibilitet, odnosno suspendira se moralna dimenzija.

Govor mržnje je upravo često „zamaskiran“. Teže ga je prepoznati - mijenja boju (formu, retoriku, sadržaje, naglaske, ciljeve), ali i dalje djeluje. Pri tome nisu uvijek bitni i najopasniji ekstremisti, jer najekstremniji mediji u pravilu i nemaju utjecaja na širu publiku, već su ograničeni na uske krugove istomišljenika (žalosno je jedino što je i publika kvalitetnih i kritičnih medija jednako malena). Novogovor mržnje, novo ozračje netrpeljivosti u kojem se supstituiraju i reduciraju moralni kriteriji širi se stalnim obnavljanjem mržnje kroz humoristički govor, npr. u emisijama čijim recipijentima je snižen prag kritičnosti; dakle ne kroz političke emisije, već kroz zabavne, sportske i slične sadržaje.

Ukoliko analiziramo širenje poruka kroz teoriju dvostupanjskog komuniciranja to se često reflektira kroz poruke političara, pogotovo ako oni pokušavaju biti duhoviti. Tako će hrvatski predsjednik Milanović reći za Bosnu i Hercegovinu da je *šit*²⁰², da prvo ide sapun pa onda parfem. Ne smijemo zaboraviti ni puno ozbiljnije komentare kao što su oni o genocidu u Srebrenici i slično. Izjave ovakvog tipa se često pojave u naslovu nekog novinskog teksta. Mnogima su ovakve izjave političara tek obične šale dok će drugi ustvrditi da je riječ o (ne)klasičnom govoru mržnje.

Za ovako nešto pravo plodno tlo su upravo portali koji zloupotrebljavaju sve prednosti interneta kao meta medija, te ne slijedeći logiku već uređenih dnevnih listova postaju mjesta gdje informacije

202 Milanović izjavljuje - Bosna uopće nije država to je „big shit“ 23.08.2016. na sastanku s predstavnicima branitelja te je u intervjuu za HRT 13.12. 2020 govoreći o Bosni i Hercegovini istakao kako je „građanska država daleki san i to je lijepa stvar ali prvo sapun pa onda parfem“.

bivaju umetnute bez ikakvog reda, kriterija; oslobađajući prostor upravo informacijama sa sniženim pragom kritičnosti.

Poseban i nov problem za (krivično) gonjenje govora mržnje i borbu protiv diskriminacije predstavlja upravo internet koji je komunikacione procese ubrzao, umnožio i globalizirao.

Vijeće Evrope je 2001. ratificiralo i amandman na Konvenciju o cyber-kriminalu koji stavlja govor mržnje na internetu pod specijalnu kaznu. Amandman na konvenciju je izrađen po uzoru nacionalnih i međunarodnih zakona o govoru mržnje, prosto rečeno – što je zabranjeno offline, zabranjeno je i online. Portali su ti koji nerijetko pogoršavaju konfliktnu komunikaciju u podijeljenim zajednicama kao što je npr. Mostar. U cilju veće čitanosti najčešće se biraju domaće političke teme ili zanimljivosti iz Svijeta koje se na bilo koji način mogu dovesti u vezu s mostarskom (podijeljenom) stvarnošću. Islam je predstavljen uglavnom u negativnom svijetlu, piše se o atentatima na katoličke bogomolje, ali „sasvim slučajno“ izostaju napisi o napadima na džamije. Obilježava se datum pogibije sasvim nepoznatoga hrvatskog bojnika (11.studeni), a taj isti dan ni jednom jedinom rečenicom se ne spominje godišnjica rušenja Staroga Mosta. I uopće, kada je riječ o godišnjicama, piše se o onima koji evociraju recentniju povijest hrvatskoga naroda (stradanja Hrvata u Grabovici, Srednjoj Bosni itd.) ili o ličnostima čija historija izaziva kontroverzne reakcije i provokacije (640 godina smrti Stevana Kotromanića, npr.)

Istovremeno bošnjački mediji, iako nisu ekspresivni niti maligni u korištenju jezika mržnje spram drugih zajednica, često ignoriraju aktivnosti tih zajednica ili jednostavno koriste neke činjenice, pravosudne presude i termine kao što su *haški osuđenik*, *udruženi zločinački poduhvat* i slično, koji druga (hrvatska) strana smatra jezikom mržnje.

Političke teme su najpogodniji materijal za „osebujne i maštovite“ komentare. U današnje vrijeme svaki novinar ali i svaki građanin može biti autor i vlasnik lista. Nove tehnologije su omogućile jednu drugačiju novinu: multimedijalnu, hipertekstualnu, interaktivnu, personaliziranu, globalnu, ažuriranu na vrijeme, pokretnu i bez ograničenja (Carlini, 2001:74).

Često su forumi na portalima prepuni huškačke retorike. Glavno oružje u ovakvom prostoru postaje jezik mržnje.

„Retorički mehanizmi etičkih kodeksa i kreda tako su nebulozni, zbrkani ,dvosmisleni, kontradiktorni ili pristrasni da je ono malo novinara što ih čita zbunjeno, zapanjeno, bijesno i uplašeno“ - mišljenja su Merill i Odell (1983:173).

Manipulacija informacijama kroz provokativne naslove

Portali u Mostaru uglavnom podsjećaju čitaoce na zločine koji su počinjeni nad jednim narodom, a sasvim “slučajno” zaborave spomenuti zločine koje je “naš narod”, počinio nad drugima.

Mostarski portali često slijede strategiju takozvane žute štampe, te nalazimo naslove koji su ili provokativni ili često nemaju velike veze sa onim što je napisano u tekstu, nego im je cilj privući pažnju. Neki od naslova sa samog početka ovog istraživanja, znači prije više od deset godina, primjeri su kako se isticanjem nečije nacionalne pripadnosti u kontekst problematičan za cijelu jednu naciju, državu, u javnosti može stvoriti negativno mišljenje; pogotovo ako su takvi tekstovi otvoreni za komentare koje administrator kasnije ne cenzurira, te se na forumu pojavljuje sijaset uvreda i psovki na račun određene etničke zajednice.

Evo samo nekih o naslova:

“Bosanac uhapšen zbog svirepog ubistva u Herceg Novom”²⁰³, “Trojica Mladića iz BiH izboli zaštitare u Makarskoj”²⁰⁴, „Bosanci krali po Međugorju”²⁰⁵.

“Dok je slijetao helikopter sa Dodikom i Radmanovićem Saudijci snimali stablo višnje”²⁰⁶. Ovaj naslov izgleda bezazlen, ali od jedne banalne situacije ponovno do konflikta. Na forumima se odmah javljaju maštovite ideje - to su ili predstavnici Al Qaeda ili tamo neki mudžahedini. Vrlo brzo, u priču se „uvlače“ (uvijek u negativnom kontekstu) muslimani i islam, terorizam, pojmovi kao što su džamahirija itd.

Nakon što je federalna ministrica kulture poslala pismo napisano u dvije verzije latinicom i ćirilicom, s tim što latinična verzija više odgovara bosanskom nego hrvatskom standardu, pojavljuje se naslov: „Ministrica Alić izbacila hrvatski jezik iz upotrebe“. Ovi novinski redovi kao da odmah provociraju, pozivaju na reakciju i sljedeće komentare:²⁰⁷

Maradar, jedan od čestih posjetilaca ovog foruma na Bljesku piše: „*Ko će pitati nju, efendiju Cerića i onog malog pizdeka Nermina Dizdara i one sivonje.*“

„*To je bruka i sramota šta se radi hrvatskom narodu u ovoj prisilnoj tvorevini Federaciji BiH*“ - napisao je Tiki's bar. Zanzibar dodaje: „*Pričat ćemo srpski, ali Bosanski izričaj NIKADA nećemo prihvatiti amen*“. Čitatelj Bljeska sa pseudonimom Stranac razmišlja ovako: - „*Izmišljene jezike i nacije ne prihvaćamo*“. Njemu se pridružuje Banaanajee. „*Slažem se stranac kakav bola bosanski jezik i kakav bosanski j.e.be.ni narod.*“ Sa uvredama nastavlja Kondor: - „*Kako se kaže „KRME“ na bosanskom mislim tom novom jeziku kako ga nazivaju „bosanski“-ZZZZZZZZZZ* dodaje: „*Hrvatski jezik postoji, bosanski izmišljen tek nedavno.*“

203 Čitaj.ba 20.9.2020.

204 Hercegovina.info 7.7.2010.

205 Bljesak, 12.1.2022.

206 Bljesak 5.7.2010.

207 Ovi izvori se više ne mogu pronaći na internetu ali su zabilježeni u magistarskom radu Huškačka retorka u on line izdanjima studija slučaja Bljesak, 13.9. 2010., Dario Terzić, FPN 2011.

Ovo su komentari s portala Bljesak, prikupljeni na samom početku istraživanja. Nešto kasnije će isti portal zbog pritisaka javnosti zabraniti ovakav anonimni vid iznošenja stavova te prijeći na komentiranje putem Facebooka.

Zanimljiv je i naslov „Vrijeme je da plane mostarska Vijećnica.“²⁰⁸ Ovaj tekst je napisan i objavljen 10 mjeseci prije nego što je mostarska Gradska vijećnica zaista i zapaljena.

Gore spomenuti naslov privlači pažnju čitatelja, jer se tog dana kada je prenesen, desila pucnjava i rušenje spomenika ispred te Vijećnice. Agresivni su i izbor riječi („plane“) kao i fotografija koja prati tekst. Međutim, iz teksta saznajemo da autor poziva na bunt protiv podjela u Mostaru. Tako možemo razumjeti da je naslovom želio privući pažnju na tekst koji kritizira postojeću vlast u Mostaru, da kritizira neuređeno društvo i podsjeća na daleko bitniju podjelu u društvu od podjele na nacionalnoj osnovi, a to je podjela na bogate i siromašne. Ipak poruka teksta (kada se on čitav iščita) i poruka naslova su najblaže rečeno oprečni.

Pojedinim novinarima je inače imperativ u naslovu apostrofirati naciju ili spomenuti vjeru u negativnom izričaju i uz to podsjetiti na događaj koji s lokalnom zajednicom (naizgled) nema nikakve veze. Primjer za to je naslov: „Velika Britanija: Tri muslimanska zatvorenika pokušala da odsijeku glavu čuvaru zatvora.“²⁰⁹ Ovakvim je naslovom ponovno u okolnostima gdje jedna do druge žive različite etničke grupe, samo jedna vjera dovedena u apsolutno negativan kontekst.

Već smo spomenuli neke od naslova u kojima se u prvi plan ističe nacionalna pripadnost počinioca nekog kaznenog djela. Imamo još podosta takvih primjera kao:

„Bosanac uhapšen zbog svirepog ubistva u Herceg Novom“²¹⁰, „Na monstruočan način ubio bebu: Bosanac...“²¹¹; „Nakon što je ubio bivšu ženu šipkom, Bosanac...“²¹², „Bosanac ubio ženu u Njemačkoj“²¹³, „Bosanac ubio bivšu suprugu zbog veze s crncem“²¹⁴, „Bosanac ubio staricu u Belgiji“²¹⁵. Čudno je to da se u naslovu uvijek ističe Bosanac čak ako je iz teksta vidljivo da je riječ npr. o Srbima porijeklom iz Bosne i Hercegovine. Ovakve i slične naslove objavljuju hrvatski mediji, srpski ali i bosanski.

Nisu svi tekstovi samo o Bosancima. Tako nailazimo na naslov: „Hrvat je ubio 25-godišnjeg dečka samo zato jer je bio Srbin“²¹⁶, „Hrvat ubio brata“²¹⁷, „Srbin ubio kćerku“²¹⁸, „Hrvati krali aute po Beču,

208 (Dnevno 04. 4.2013.)

209 Glas srpske, 28.5.2013.

210 Čitaj.ba (20.9.2020),

211 Hayat TV, 26.3.2021.

212 Forum Krstarica, 30.8.2021.

213 Mondo.ba 18.7.2021.

214 Livno on-line 30.5.2016.

215 Klix 14.10.2009.

216 Telegram hr. 27.2. 2021.

217 Net hr. 9.10.2020.

218 Avaz, 18.9.2021.

ulovili ih s uređajima za ometanje”²¹⁹, “Hercegovac golim rukama ubio medvjeda”²²⁰, (simptomatično je kako pojam Hercegovac nalazimo samo u afirmirajućem da ne kažemo herojskom kontekstu. Naglašava se da je heroj Hercegovac, ovog je puta izostavljena nacionalnost - Srbin).

Zamaskirani jezik mržnje pojavljuje se u javnom prostoru i u drugačijim kontekstima, ne isključivo u novinskim tekstovima. Poseban primjer za to su brojni grafiti kojima se veličaju osuđeni ratni zločinci kao što su Ratko Mladić, Slobodan Praljak i drugi.

Nakon što je Valentin Inzko²²¹, Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu donio zakon kojim se zabranjuje negiranje genocida, u Republici srpskoj su osvanuli billboardi na kojima je ćirilicom ispisan NIJE BILO MI ZNAMO. To je eklatantan primjer estetiziranog ili bolje rečeno upravo zamaskiranog govora mržnje, gdje nisu korištene nikakve psovke, uvrede ili klevete ali je vrlo jasno kako se tu radi o nepriznavanju, odnosno, odobravanju genocida.

U nekim dijelovima Federacije BiH, točnije u onima gdje većinu stanovništva čine Bošnjaci (Bužim, Zenica) pojavili su se u vrijeme Božića billboardi koji u negativan kontekst stavljaju Djeda Mraza, jelke, obilježavanje Nove godine.

Sve je više pokušaja da se o nekoj grupi etničkoj zajednici, ili bilo kome tko je „drugačiji“ kaže ili napiše nešto loše, a da se pri tome izbjegnu sankcije koje se odnose na upotrebu jezika mržnje. Zbog toga i jezik mržnje više nije toliko manifestan i uočljiv nego je on „umotan“, ušminkan, zamaskiran. Svejedno, on ipak potiče na nerazumijevanje, netoleranciju, mržnju.

Borba protiv jezika se mora voditi kako na hermeneutičkoj, odnosno filozofskoj razini tako i u domeni legislative.

Literatura:

Argyle, u Shields Rob- *Kulture interneta* (85-112), Naklada Jasenski i Turk, Zagreb 2001.

Carelli, Emilio, *Giornali e giornalismo nelle rete*, Apogeo, Milano 2004.

Champagne, Patrick, *La vision mediatique u La Misere du monde*, Bourdieu P., Seuil, Paris 2007.

Davidson, K.P., Panebaker, I. W., Dickerson, S. S., *Who talks? Sociaol psychology of illness support groups, American Psychologist* 55(2000), 205-217.

Hahue, Bary N., i Loader, Brian. D., *Digital democracy* Taylor and Francis, London 1999.

Kurtz, Howard, *The media circus The trouble with America's newspaper*, RandomHouse, New York 1993.

²¹⁹ RTL 2.4.2014.

²²⁰ 24 sata hr 25.5.2013.

²²¹ Na samom kraju svog mandata Visoki predstavnik za BiH Valentin Inzko je 23.7.2021. donio odluku koja se odnosi na dopune Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine kojima se zabranjuje i kažnjava negiranje genocida.

- Meril, John. i Odel, Jack, *Philosophy and journalism* With plans, New York 1983.
- Obradović, Đorđe., *O govoru mržnje u medijima nakon rata*, Media On line, Zagreb 2020.
- Peters, John Durham., *Historical tensions in The concept of Public opinion*, Guilford, New York 1995.
- Terzić, Dario, *Mostar, una citta divisa tra futuro e imperativo* u *Citta divise*, Infinito, Roma 2005.
- Terzić, Dario, *Huškačka retorika u on line izdanjima analiza slučaja Bljesak*, FPN, Sarajevo 2011.
- Terzić, Dario, *Brošura izgrađena okviru projekta „Unapređivanje medijske pismensoti kroz analizu sadržaja online medija“* Fakultet humansitičkih nauka, Mostar 2014.

Web izvori:

- belgija-poznati-detajli-zlocina-i-identitet-bosanca-koji-je-nozem-ubio-staricu; <https://www.infomediabalkan.com/> datum pristupa 11.1.2022.
- bosnac-u-austriji-metalnom-sipkom-nasmrt-pretukao-bivsu-suprugu-policija-traga-za-njim/ <https://raport.ba/> datum pristupa 11.1.2022.
- bosnac-ubio-bivsu-suprugu-zbog-veze-s-crncem.758541/ <https://forum.krstarica.com/threads/> datum pristupa 12.1.2022.
- bosanci-krali-traktore-u-austriji-pa-ih-prodavali-na-internetu/259443/, <https://hayat.ba/> datum pristupna 12.1. 2022.
- bosanci-krali-po-sirokom-brijegu/196159 <https://www.bljesak.info/vijesti/crna-kronika/> datum pristupa 12.1.2022.
- bosanci-pali-u-herceg-novom-krali-bicikla-televizore- https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/582881/motore?fb_comment_id=3256388277772298_3257461684331624, datum pristupna 13.1. 2022.²²²
- bosanci-po-njemackoj-krali-grudnjake/209042, <https://www.bljesak.info/lifestyle/flash/> datum pristupna 12.1. 2022.
- cuvaru-htjeli-da-odsijeku-glavu/120451, <https://www.glassrpske.com/lat/novosti/svijet/> datum pristupa 12.1.2022.
- hercegovac-48-golim-rukama-ubio-medvjeda-koji-ga-je-napao-316549, <https://www.24sata.hr/news/> datum pristupa 12.1.2022.

222 https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/582881/bosanci-pali-u-herceg-novom-krali-bicikla-televizore-motore?fb_comment_id=3256388277772298_3257461684331624, datum pristupna 13.1. 2022.

- Horor-u-Njemackoj-Bosanac-ubio-zenu-Pozvao-Hitnu-jer-mu-nije-bilo-dobro.html, <https://mondo.ba/info/Svijet/a974057/> datum pristupa 12.1.2022.
- hrvat-je-ubio-25-godisnjeg-decka-samo-zato-jer-je-bio-srbin-nismo-ga-kaznili-sad-nam-sude-u-strasbourg/, <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/> datum pristupa 10.1.2022.
- hrvat-u-njemackoj-macetom-ubio-brata-pokusao-ga-je-izvuci-iz-pakla-droge-1437178, <https://www.vecernji.hr/vijesti/> datum pristupa 12.1.2022.
- hrvati-krali-aute-po-becu-ulovili-ih-s-uredjajima-za-ometanje-zakljucavanja <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/1134473/> datum pristupa 10.1.2022.
- koristili-neobican-alat-bosanci-krali-milodare-iz-najpoznatijih-rimskih-crkvi/335603, <https://radiosarajevo.ba/amp/vijesti/svijet/> datum pristupna 13.1. 2022.
- medijske-regulatorne-agencije-i-govor-mrznje-bos-/native/ <https://rm.coe.int/1680a3351a>, datum pristupa 13.1.2022.
- na-monstrouzan-nacin-ubio-bebu-bosanac-osuden-na-40-godina-zatvora <https://hayat.ba//379280/>, datum pristupa 12.1.2022.
- srbin-u-italiji-ubio-kcerku-pa-izvrsio-samoubistvo <https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/682297/> datum pristupa 11.1.2022.

Hate Speech disguised Language of Hate - Provocative and Inflammatory Newspaper Headlines

Abstract

Language itself is not an ideal method of communication, therefore the meaning given to words by the one who uttered or wrote them is often not identical to the multitude of meanings given to words by those who listen or read them. Words are not difficult to manipulate with.

Hate speech includes statements that intimidate, harass individuals or groups, but it includes also statements that call for violence, hatred and discrimination against individuals or groups.

Reasons for hatred and discrimination are mainly: race, religion, gender or sexual orientation.

Hate speech becomes even more complex when we know that it does not have to be based on lies and insults at all. The aestheticization of hatred and the masking of hate speech through provocative, intriguing and often inflammatory contents are on the horizon. In the era of online media, journalists also use headlines that can provoke today very malicious comments on forums in order to draw attention and thus create a negative and hostile atmosphere.

Key words: *hate speech, hate aestheticization, newspaper headlines, inflammatory rhetoric, manipulation.*

This journal is open access and this work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.